

SPRÁVY

53. medzinárodná konferencia
archeológie stredoveku

V krásnom areáli hospitálu Kuks, okr. Trutnov, sa v dňoch 19.–23. septembra 2022 uskutočnila 53. medzinárodná konferencia archeológie stredoveku. Jej prípravy sa zhostil Ústav archeologie a muzeologie Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně (PhDr. Irena Loskotová, PhD., Mgr. Jana Mazáčková, PhD., doc. Mgr. Petr Hrubý, PhD.), Národní památkový ústav (Mgr. Martin Tomášek, PhD.), Archeologický ústav AV ČR v Brně (Mgr. Petr Žákovský, PhD.) a Katedra archeologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové (Mgr. Pavel Drnovský, PhD.). Posledné dva roky sa nám spájajú s vyčerpávajúcou prítomnosťou vírusu a celosvetovej pandémie, a tie podnietili usporiadateľov tohto stretnutia k zvoleniu nosnej témy *Archeologie hygieny*. Téma inšpirovala usporiadateľov aj k výberu miesta, kde sa konferencia uskutočnila – hospitálu Kuks. Ide o komplex budov, kde sa pôvodne nachádzal špitál pre vojenských veteránov, postavený na podnet grófa Františka Antonína Šporka na začiatku 18. storočia. Areál hospitálu zahŕňa lekáreň, knižnicu, kostol, ako aj nádhernú bylinkovú záhradu a celé okolie podmaňujúco dopĺňajú sochy od významného sochára Matthiasa Bernarda Brauna.

Konferencia bola rozdelená na niekoľko sekcií: 1. „Hygiena, odpady, choroby a lekárství: diskurs historického výskumu a možnosti archeologie“, 2. „Nemoci, léčba a hygiena podle výskumu kosterních ostatků“, 3. „Hygiena a odpad na vesnici, ve městě, v klášteře a na hradě“, 4. „Výroba, odpad a životní prostředí v předprůmyslovém období dotekem archeologie“, 5. Hygiena, lékařství a léčitelství nové doby“, 6. „Lazebnictví“ a 7. „Varia“. Napriek tomu, že ide o ťažkú tému, viacerí bádatelia sa jej zhostili s veľkým entuziazmom, čo bolo vidieť aj na rôznorodosti tém prednášok, z ktorých spomeňme aspoň niektoré. V úvode sa hovorilo o hygiene postrehnuteľnej v archeologických dokladoch rozličných sociálnych skupín a stave výskumu tejto problematiky na Slovensku (M. Slivka/Z. Poláková), či o hygiene v stredovekom väzení (J. Varhaník). Na pandémiu nadviazal aj nový projekt Západočeského múzea v Plzni, ktorý návštevníkom približuje choroby a epidémie v dejinách ľudstva a spôsob ich liečby, s prihliadnutím na nálezy z územia mesta Plzeň

(D. Brejchová). Zdravotný stav ľudí sa dá vypo-
zorovať z dôkladného spracovania kostrových pozostatkov, ako to ukazuje príklad ľudí žijúcich v minulosti na území dnešného mesta Žatec (P. Čech/D. Malyková/J. Likovský), alebo detí na stredovekom Nitriansku, ktorým sa venovali aj naše kolegyne (M. Krošláková, Z. Hukeľová). Zaujímavosťou výskumu v dominikánskom kláštore v ukrajinskom meste Vinnycja bolo (okrem iného) aj objavenie kostry slúžiacej na edukačnú výučbu (L. Vynohrodská). Ďalšie dni sa niesli v znamení hygieny a odpadu v okolí ľudských obydlí či príbytkov, ako aj v častiach súvisiacich s priemyslom a výrobou. Záchranný výskum zaniknutej stredovekej dediny Kapansko priniesol pozoruhodné výsledky a na jeho príklade sa autor zamerl na problematiku vodných zdrojov a s tým spojenou hygienou a odpadom v prostredí juhomoravskej dediny (J. Šimík). Niektoré výskumy realizované v dodnes obývaných mestách v Česku – Chrudim (J. Frolík/J. Musil), Hradec Králové (R. Bláha), Brno (V. Kolařík/M. Peška/L. Sedláčková/A. Zúbek), na Slovensku – Banská Bystrica (B. Styková zastupovala početný kolektív autorov), či v Poľsku – Krakov (S. Dryja), predstavili nezvyčajné poznatky týkajúce sa danej problematiky v stredovekých mestách. Prednáška o hrade Rokštejn ukázala, aké výsledky prináša systematický výskum jednej lokality a jej širšieho okolia, aj v spojení s témou hygieny a odpadu (J. Mazáčková/P. Žaža/D. Vaněčková/A. Půček). Hradnú problematiku doplnila prednáška o cisternách na hradoch na Slovensku (S. Oporosková), či o teplovzdušnom vykurovaní na hradoch aj v kláštoroch v strednej Európe (M. Hanuš). Netradičný archeobotanický výskum nadzemných častí stavebných konštrukcií v barokovom hospodárskom dvore Švamberk, tesne pred jeho demoláciou, priniesol pozoruhodné výsledky. Doložilo sa niekoľko stavebných fáz, ale taktiež sa zachytilo experimentovanie s viacerými exotickými rastlinami, ako napríklad kukurica, ryža, cirok, ktoré možno stotožniť s konkrétnou stavebnou činnosťou, čiže aj s majiteľom panstva (T. Šálková/L. Vobejda/Z. Thomová). Aj jednoduchý malý kovový (možno trochu netradičný) predmet vie veľa povedať, ako to demonštrovala prednáška o dokladoch importov benátskeho



Účastníci konferencie z Archeologického ústavu SAV, v. v. i., v pozadí hospitál Kuks (foto archív M. Krošlákovvej).

theriaku (J. John). Medzi posledné prednášky patrili aj referát o vybavení kúpeľov v stredoveku a ranom novoveku (P. Moš). Autor si tiež pripravil názorné ukážky dobových chirurgických nástrojov, prezentovaných počas posterovej sekcie, aj s ilustračným použitím vybraných inštrumentov, predvedeným priamo na prítomných kolegoch (pravdaže dobrovoľníkoch). Referátovú časť doplnili početné postery, ktoré okrem obsiahlej nosnej témy (napríklad „Nález stredovekého prvétu na hrade Krásna Hôrka“ – P. Bednár/M. Šimkovic/T. Votroubeková), predstavili aj ďalšie pozoruhodné námety (napríklad „Nález unikátnej zachovanej konštrukcie včasnostredovekého drevozemného valu a románskej hradby s vežou na Bratislavskom hrade“ – M. Samuel). Konferencia bola (už tradične) spojená s celodennou exkurziou, na ktorej sme navštívili viaceré destinácie – v Čechách

najstarší zachovaný drevený kostol Panny Márie v Broumove, benediktínsky kláštor v Polici nad Metují, zaniknutý hrad Vlčinec a hrad Vízmburk. Nemennou súčasťou každej konferencie je spoločenský večer, ktorý vždy uzatvára tento spoločne strávený čas, tentoraz zahalený aj vo výrazne chladnejších dňoch.

Mgr. Miriam Jakubčinová, PhD. 
Archeologický ústav SAV, v. v. i.
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
miriam.jakubcinova@savba.sk

Príspevok vznikol s podporou grantového projektu 2/0043/22 agentúry VEGA „Archeologické pramene k včasnej dobe dejinnej a začiatku stredoveku v strednom Podunajske“.